

Nd.

41. Frumvarp til laga

um einkasölu á bifreiðum, bifhjólum, hjólbörðum, hjólbarðaslöngum og um úthlutun bifreiða.

Flm.: Sigurður Þórðarson, Finnur Jónsson.

I. KAFLI

Um einkasölu á bifreiðum o. fl.

1. gr.

Ríkið rekur verzlun, sem nefnist Bifreiðaeinkasala ríkisins. Skal hún hafa einkasölu á eftirtöldum vörum:

- Bifreiðum alls konar og bifhjólum, hvort heldur er til mannflutninga eða vöruflutninga.
- Bifreiða- og bifhjólabörðum (tires) ásamt tilheyrandi hjólbarðaslöngum (tire-tubes).

Er því öllum öðrum en einkasölunni bannað að flytja framangreindar vörur til landsins frá gildistöku þessara laga.

2. gr.

Ríkisstjórnin leggur fram nauðsynlegt rekstrarfé til einkasölnunnar, eftir því sem þykir þurfa, og er henni heimilt að taka það að láni.

3. gr.

Vörur þær, er Bifreiðaeinkasala ríkisins flytur inn samkvæmt 1. gr., selur hún yfirleitt beint til notenda. Þó skal heimilt að láta umboðsmenn annast sölnuna á fjarlægum stöðum, ef þörf þykir, og þá samkvæmt sérstökum samningum.

4. gr.

Einkasalan skal greiða tolla af vörum þeim, er hún flytur til landsins, svo sem lög mæla fyrir.

Af ágóða hvers árs skal leggja 15—25%, eftir ákvörðun ríkisstjórnarinnar, í varasjóð.

Ágóðinn af rekstri bifreiðaeinkasölnunnar skal, að frá dregnu varasjóðstillagi, greiðast í ríkissjóð.

Af öllum ágóða hvers árs greiðir ríkissjóður bæjar- og sýslusjóðum 30%, þannig: 10% renna til bæjarsjóðs þess kaupstaðar, er einkasalan hefur aðsetur sitt í, en 20% skiptast eftir mannfjölda milli bæjarsjóða annarra kaupstaða og sýslusjóða. Skatt þennan greiðir ríkissjóður bæjar- og sýslufélögum 1. marz ár hvert af ágóða næstliðins árs.

Bifreiðaeinkasölu ríkisins ber eigi að greiða skatt samkvæmt 2. gr. laga nr. 74 4. júní 1924, um aukaútsvör ríkisstofnana.

5. gr.

Bifreiðaeinkasölu ríkisins skal heimilt að leyfa þeim mönnum, er búsettir hafa verið erlendis og átt hafa þar skrásetta bifreið eða bifhjól, kvaðalausán innflutning þessara farartækja, enda leggi þeir fram fullnægjandi skilríki fyrir búsetu og skrásetningu.

6. gr.

Ríkisstjórnin ákveður með reglugerð allt nánara skipulag einkasölnunnar.

II. KAFLI

Um úthlutun bifreiða.

7. gr.

Kjósa skal í sameinuðu Alþingi, með hlutfallskosningu, 3 menn í nefnd, til tveggja ára í senn, og þrjá til vara, er hafi með höndum, þegar ekki er hægt að fullnægja eftirspurn, úthlutun allra bifreiða, sem fluttar eru til landsins. Eigi forstjóri Bifreiðaeinkasölu ríkisins ekki sæti í úthlutunarnefndinni, skal úthlutunarnefndin leita tillagna hans um úthlutunina, svo og um aðrar þær ákvarðanir, er nefndin kann að taka samkvæmt 10. gr.

8. gr.

Bifreiðaeinkasölu ríkisins er óheimilt að selja innanlands eða afhenda á annan hátt bifreiðar þær, er hún flytur inn, nema samþykki úthlutunarnefndarinnar komi til. Undanskildar eru þó þessu ákvæði þær bifreiðar, er einstakir menn kunna að hafa, fyrir gildistöku þessara laga, fest kaup á erlendis með samþykki fyrrverandi Bifreiðaeinkasölu ríkisins og gjaldeyris- og innflutningsnefndar.

9. gr.

Úthlutunarnefnd bifreiða skal haga úthlutun bifreiða með hliðsjón af þörf almennings og atvinnuveganna, enda skal henni heimilt að setja þau skilyrði fyrir afhendingu bifreiðanna, sem nauðsynleg verða að teljast til þess að þeim tilgangi verði

náð, þar á meðal að nefndin fái ráðstöfunarrétt á eldri bifreiðum þeirra, er fá bifreiðar sínar endurnýjaðar, og forkaupsrétt á þeim bifreiðum, sem úthlutað er, og fari verð þeirra eftir mati, ef ekki verður samkomulag.

Úthlutunarnefndin skal gefa Alþingi árlega skýrslu um störf sín. Hún skal og gefa Alþingi skýrslu um úthlutun bifreiða á árinu 1942 og þær umsóknir, er synjað hefur verið.

10. gr.

Úthlutunarnefndin skal sjálf kjósa sér formann og varaformann. Kostnaður við störf nefndarinnar greiðist af Bifreiðaeinkasölu ríkisins.

III. KAFLI

11. gr.

Brot gegn lögum þessum varða sektum, frá 500—50000 kr., nema þyngri refsing liggji við eftir öðrum lögum. Hver sá hlutur, sem ræðir um í 1. gr. a—b og ólöglega er fluttur inn í landið, skal upptækur ger og andvirðið renna til einkasölnunnar.

12. gr.

Með mál út af brotum gegn lögum þessum skal fara sem almenn lögglumál.

13. gr.

Með lögum þessum eru úr gildi numin lög nr. 30 9. janúar 1935, svo og öll önnur lög og fyrirmæli, er kunna að fara í bága við ákvæði þessara laga.

14. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi.

Ákvæði til bráðabirgða.

Með lögum þessum er Bifreiðaeinkasala ríkisins, sem látin var hætta störfum 25. sept. 1942, endurreist. Skilanefnd hennar skal því hætta störfum þegar eftir að lög þessi hafa öðlazzt gildi.

Ákvæði laga þessara um úthlutun bifreiða skulu taka til allra bifreiða, sem nú eru í eigu fyrrverandi Bifreiðaeinkasölu ríkisins, hér eða erlendis, og skal því óheimilt að ráðstafa eða láta af hendi þær bifreiðar nema eftir ákvörðun úthlutunarnefndarinnar eftir að lög þessi hafa öðlazzt gildi.

Greinargerð.

Frumvarp þetta er fram komið í tilefni af þeirri ráðstöfun fjármálaráðherra að leggja niður Bifreiðaeinkasölu ríkisins og ráðstafa sjálfur þeim bifreiðum, er einkasalan hafði til sölu, þótt síðasta Alþingi hafi falið sérstakri nefnd að annast úthlutun bifreiðanna, og jafnframt, bæði með þeirri ráðstöfun og á annan hátt, ákveðið, að einkasalan skyldi halda áfram að starfa á svipuðum grundvelli og verið hafði.

Frumvarpinu, ef að lögum verður, er ætlað að tryggja endurreisn og áframhaldandi starfsemi Bifreiðaeinkasölu ríkisins og jafnframt það fyrirkomulag um úthlutun innfluttra bifreiða, er síðasta Alþingi ákvað.

Með því að vörur þær (nýjar bifreiðar og hjólbarðar), sem Bifreiðaeinkasala ríkisins annaðist um kaup á, eru nú með öllu ófánlegar á erlendum markaði án þess að hið opinbera annist um þau kaup, og með tilvísun til þeirrar gagnrýni, sem úthlutun ráðherrans á bifreiðum hefur sætt, verður að teljast nauðsynlegt að setja lög um þessi atriði, er séu þannig úr garði gerð, að tryggt sé, að sú meðferð þessara mála, sem verið hefur nú um skeið, endurtaki sig ekki.

Með lögum nr. 30 9. jan. 1935 var ríkisstjórninni veitt heimild til þess að taka einkasölu á eftirtöldum vöruflokkum: Bifreiðum alls konar og bifhjólum, bifreiða- og bifhjólahlutum, rafvélum og rafáhöldum, svo og raflagningarefni.

Samkvæmt þessum heimildarlögum var Bifreiðaeinkasala ríkisins sett á stofn og jafnframt ákveðið, að hún ein skyldi hafa rétt til þess að flytja til landsins bifreiðar, bifhjól og hjólbarða ásamt tilheyrandi slöngum.

Einkasalan hóf starfsemi sína 1. maí 1935, samkvæmt nefndum heimildarlögum og reglugerð útgefinni 26. apríl sama ár, og hefur starfað óslitið síðan, eða þar til 25. sept. 1942, að reglugerðin um starfsemi hennar var úr gildi felld.

Frá 25. sept. 1942 tók skilanevnd, skipuð af fjármálaráðherra, við stjórn einkasölnunnar, og frá sama tíma hætti stofnunin að sjálfsögðu að kaupa inn vörur. Hefur því starfsemi stofnunarinnar síðan takmarkazt við að selja þær vörur, er til voru, ásamt því að flytja inn og selja þær vörur, er hún hafði fest kaup á erlendis fyrir 25. sept. 1942.

Á síðasta Alþingi var lagt fram frumvarp til laga um að leggja niður Bifreiðaeinkasölu ríkisins, en hlaut ekki samþykki þingsins af þeirri ástæðu, að því er virtist, að slík ráðstöfun hafi ekki þótt hyggileg eins og á stóð, miðað við núverandi viðskiptaástand, enda þá þegar ljóst, að slík ráðstöfun mundi frekar verða til þess að torvelda kaup á umræddum einkasöluvörum en að greiða fyrir þeim.

Sama Alþingi afgreiddi þingsályktun um úthlutun bifreiða, sem bæði sagði raunverulega fyrir um, að einkasala skyldi vera á bifreiðum, og einnig mjög ákveðið, hvaða fyrirkomulag skyldi við haft um úthlutun þeirra bifreiða, sem til landsins væru komnar og inn yrðu fluttar.

Fjármálaráðherra hefur enga opinbera greinargerð látið í té til réttlætningar þeirri ráðstöfun sinni, sem kunn er orðin, að leggja niður Bifreiðaeinkasölu ríkisins og ráðstafa sjálfur þeim bifreiðum, sem Alþingi ákvað, samkvæmt áður nefndri þingsályktun, að gert skyldi af þar til kjörinni nefnd.

Með tilvisun til alls þessa má því segja, að frumvarp þetta sé aðeins staðfesting á gerðum og yfirlýstum meirihlutavilja síðasta Alþingis.

I. kafli frumvarps þessa er samansettur úr nefndum heimildarlögum og nefndri reglugerð um Bifreiðaeinkasölu ríkisins. Þó er sú efnisbreyting í þessum kafla frumvarpsins, að í stað heimildarlaga komi lög, er tryggi það, að Alþingi eitt ákveði hvort einkasala á bifreiðum, hjólbörðum o. fl. skuli rekin eða ekki. Virðist ekki sjáanlegt, að nauðsynlegt né eðlilegt sé, að önnur og lausari ákvæði gildi um einkasölu á bifreiðum og hjólbörðum en um aðrar þær einkasölur, er nú starfa samkvæmt sérstökum lögum.

II. kafli frumvarpsins fjallar um úthlutun þeirra bifreiða, sem fluttar eru og fluttar verða til landsins. Efnislega er þessi kafli í fullu samræmi við þingsályktun þá, sem samþykkt var í sameinuðu Alþingi 1. sept. 1942 með 28 atkv. gegn 7. Þingsályktunin gerir að vísu ráð fyrir, að allt að tveir þriðju innfluttra fólksflutningabifreiða fari til atvinnubifreiðarstjóra og bifreiðastöðva, en með því að ákvæði þetta, samkvæmt eðli málsins, á betur við sem starfsregla en sigilt fyrirmæli, getur ekki talizt rétt að binda slíkt með lögum. Um nauðsyn þess, að aðalákvæði nefndrar þingsályktunar fái lagagildi, visast til greinargerðar þeirrar, er fylgdi tillögunni, svo og skýrslu þeirrar, er úthlutunarnefnd bifreiða, er kosin var samkvæmt þingsályktuninni, hefur sent Alþingi.

III. kafli frumvarpsins er almenns eðlis og þarf því ekki skýringa við.

„Ákvæði til bráðabirgða“ samkvæmt frumvarpinu skýrir sig að mestu sjálft. Samkvæmt því er til þess ætlazt, að Bifreiðaeinkasala ríkisins, sem frá 25. sept. 1942 hefur aðeins annazt sölu vörubirgða sinna, verði látin taka til starfa að nýju, í stað þess að stofna nýja einkasölu á grundvelli hinna nýju laga. Mundi sú ráðstöfun, að endurreisa Bifreiðaeinkasölu ríkisins í svipuðu formi og hún var, ekki valda neinum truflunum í almennum viðskiptum, þar sem engir aðrir innflytjendur hafa enn hafið innflutning á þeim vörum, er einkasalan verzladi með, sem meðal annars mun stafa

af því, eins og áður er sagt, að hér er um að ræða vörur, sem ekki eru fáanlegar erlendis fyrir milligöngu einkafyrirtækja eftir venjulegum viðskiptaleiðum. Enn fremur má á það benda, að enn er starfsemi bifreiðaeinkasölnunnar á því stigi, að um raunverulega stöðvun fyrirtækisins er tæplega hægt að tala enn sem komið er, heldur aðeins truflun, sem að visu kann að valda erfiðleikum í sambandi við áframhaldandi vörukaup, en útilokar engan veginn áframhaldandi starfsemi einkasölnunnar, ef Alþingi fellst á að endurreisa hana.

Síðari málsgrein nefnds bráðabirgðaákvæðis, sem fjallar um ráðstöfun þeirra bifreiða, sem nú eru í eigu nefndrar bifreiðaeinkasölu, er í fullu samræmi við oft nefnda þingsályktun um úthlutun bifreiða frá síðasta Alþingi.

Fylgiskjal.

Hagnaður af Bifreiðaeinkasölu ríkisins hefur verið sem hér segir:

	Til ríkissjóðs	Til bæjar- og sýslufélaga
Árið 1935	kr. 4369.58	kr. 1872.67
— 1936	— 51291.33	— 21982.00
— 1937	— 101392.74	— 34033.18
— 1938	— 77498.81	— 18628.13
— 1939	— 117655.33	— 42440.23
— 1940	kr. 125428.47	
— 1941	— 1011227.11	